

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

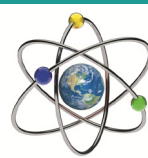
№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 878 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Einora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida gosipital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyrov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
Orinboyeva Go'zal Polatovna	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
Jabbarova Zuhra Omondullayevna	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
Z. N. Mamarajabova	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinovna	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
Erkayev Elmirza Temirovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
Qodirov Olim Odilovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
Safarova Mohichehra Xonzafarovna	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
Saidova Dilnoza Maripovna	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
Тухлиев Муслимбек Шерзод угли	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
Dilbar Nurkeldiyeva	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
Laylo Sharopovna Nurmuxamedova	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari	405
Shahnoza Amirsaidova	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
Abdullayeva Komila Tursunovna	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
Askarova Gulayim Arislan qizi	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
Axmedova Mastura Jamoliddinovna	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
Azizova Dilnora	

Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
Daminova Maftuna Asqarali qizi	
Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
Diyora Egamberdiyeva	
Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
Mamedova Maxfuza Erkinovna	
Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
Mansurova Zilola Akromxonovna	
Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
Parmonova Laylo Ilxomovna	
Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
Q. U. Tog'ayeva	
Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
STEAM ta'limida lego konstruktlorlarining o'rni va ahamiyati.....	511
Toshpulatova Farida Radjabovna	
Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
Xamidova Muyassar Polsaidovna	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
Yuldashev Shukrullo	
Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
Юсупова Назира	
Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	
Semantik afaziya va uni bartaraf etish yo'llari	611
<i>Umida O'tabasarova Mexmanovna, G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi</i>	
Сравнительный анализ национальных видов борьбы Японии.....	616
<i>Даминов Илхом Аширалиевич</i>	
Pedagogik jarayonda kognitiv rivojlanishga ta'sir qiluvchi omillar va bu faoliyatni rivojlantiruvchi interaktiv metodlar va texnologiyalar	621
<i>Abdiraimova Gulrux Samad qizi</i>	
Aqli zaif kichik maktab yoshidagi bolalarda o'qishni o'zlashtirishga motivatsion tayyorlikni shakllantirish ...	625
<i>Abdunazarov Abdumutal Olimovich, Xaitboyeva Kumushxon Farxodjon qizi</i>	
Psixik rivojlanishida kechikishi bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda neyrokorreksiya mashg'ulotlarning ahamiyati	628
<i>Akramova Xafiza Samadovna, Jumanova Mashhura Shokir qizi</i>	
Pedagogik amaliyotning bo'lajak o'qituvchilar tayyorlash tizimidagi o'rni	632
<i>Aliyeva Mavjudaxon Baxromjon qizi</i>	
O'zbek tili darslarida media matnlardan foydalanish usullari.....	637
<i>Allakhova Bagdagul Djoldasbayevna</i>	
Media axborot vositalarining bolalar va o'smir yoshlarga ta'siri.....	640
<i>Arobova Shohsanam Akram qizi</i>	
Biologiya ta'limida tizimli-faoliyatli yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	645
<i>Asrorova Odinaoy Otabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi dizartirik bolalarning so'z boyligini rivojlantirish yo'llari	650
<i>Azizova Nilyufar Mirziyadovna</i>	
Ijtimoiy pedagog faoliyatida innovatsion yondashuvlar	656
<i>Bahriddinova Gavhar Oydinova</i>	
Ta'lim tizimida deontologik yondashuvlarning pedagogik imoniyatlari.....	659
<i>Boboxujayev Johnomirzo Umar o'g'li</i>	
Zamonaviy ta'limda imkoniyati cheklangan bolalarga nisbatan inklyuziv yondashuv.....	662
<i>Djurayeva Hurshida</i>	
Libos va aksessuarlar orqali milliy estetik didni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	666
<i>Doniyorova Shahnoza Erkin qizi</i>	

Mantiqiy fikrlashni rivojlantiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish bosqichlari mazmuni	672
Dosbayeva Shahnoza Abdurahimovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga chet tili o'rgatishning pedagogik-psixologik asoslari.....	675
Ergasheva Xilola Yunusxonovna	
Use of Artificial Intelligence in Teaching English as a Foreign Language for Uzbekistan General Schools.....	679
Feruz Zokirova Adham qizi	
Efferent motor afaziya va uni bartaraf etish yo'llari.....	682
G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi	
O'quvchilarda ekologik kompetensiyani shakllantirish: biologiya darslarida global ekologik muammolar tahlili.....	686
Ibragimova Sitara Akmal qizi	
Ba'zi 3D-metallarining 2-amino-5-allitio-1,3,4-tiadiazol bilan kompleks birikmalarini o'rganish	690
Jumaniyazova Gulxumar Karimbayevna	
Tizimli bilish kompetentligining mazmuni va uning maktabgacha ta'limdagi o'rni	696
Mirazimova Muxabbat Normatovna	
O'qituvchilik mahorati va axloqiy madaniyatning mushtarakligi.....	700
Nabiyev Islom Karimovich	
Qarshi shahrida turizm menejerlarining kasbiy malakasini uzluksiz takomillashtirishni ta'minlash	706
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida moslashuvchan kompetensiyalarni shakllantirishning metodik asoslari....	710
Nuriddinova Diyora Isaqali qizi	
Mediasavodxonlik vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari.....	714
Pardayev Asror Ikromovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi	718
Qayumova Mahfuzaxon Alisher qizi	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	724
Quldashev Murodjon G'aniyevich	
Bugungi voleybolda to'p uzatish texnikasi va aniqligini 13–14 yoshdan boshlab aylanish harakatlari ta'sirida shakllantirish afzalligi	727
Rejapov O'tkirbek G'ayratjon o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga bolalar o'yin folklorini o'rgatishda tolerantlikni rivojlantirishning metodik usullari va texnologiyalari.....	733
Ro'ziboyeva Madina Salimovna	
Pedagogik muloqot tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlari	737
Ro'zimatova Maxpuza	
Intellektual qadriyatlarning talaba yoshlar aksiologik hayotiy pozitsiyasini shakllantirishdagi roli	743
Rustam Latipov Mamadaliyevich	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlashda AI-platformalarni integratsiyalashning amaliy mexanizmlari	747
Rustamov Kamoliddin Ziyodillo o'g'li	
Maktab biologiya ta'limida individuallashtirish texnologiyasidan foydalanish metodikasi.....	754
Savutova Malohat Erkinovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning turizm sohasiga bo'lgan munosabatini o'rganishning ijtimoiy-pedagogik metodikasi.....	760
Shodiyorov Rustam Xasan o'g'li	
Bo'lajak harbiy xizmatchilarda deontologik yondashuvlar asosida raqamli muloqot madaniyatini shakllantirish.....	764
Soyibnazarov Baxtiyor Abdunazar o'g'li	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida umumiy yer bilimi fanidan amaliy mashg'ulotlar tizimini kasbiy faoliyatga yo'naltirishning dolzarb masalalari.....	770
Sultanova N. B.	
Ijtimoiy reabilitatsiyani amalga oshirishda tibbiy-psixokorreksion maslahat ishlar mazmuni.....	775
Suvanqulova Shaxnoza Karimqulovna	
Blokcheyn texnologiyasining ta'lim jarayonida qo'llanilishi va imkoniyatlari	780
Suyumov Jo'rabek Yunusaliyevich	

Oila va xotin-qizlar tizimida kollaborativ madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari	783
<i>Tojibayeva Nazokatxon</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning o'rni	787
<i>To'xtasinova Nigoraxon Azizxon qizi</i>	
Oliy o'quv yurtlarida analitik kimyo fanini o'qitishning samaradorlik ko'rsatkichlari	793
<i>Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi</i>	
Antroposentrik yondashuv asosida o'quvchilarda insonparvarlik fazilatlarini shakllantirish yo'llari	796
<i>Xamidova Nigora Ibrohimovna</i>	
Обучение говорению на русском языке абитуриентов с помощью настольных игр	800
<i>Абдулахадова Шохида</i>	
Особенности педагогической деятельности и их виды	803
<i>Мавжудова Ш. С., Мирходжаева Д.</i>	
Развитие критического мышления младших школьников на уроках читательской грамотности	808
<i>Мухаммадиева Марифат Мурод кизи</i>	
Искусство подбора слов: стилистические и семантические возможности перифраз	811
<i>Юлдашева Дилноза Бекмуродовна</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida talabalarda refleksiv tafakkurni rivojlantirishning vazifalari va pedagogik imkoniyatlari	815
<i>Abdullayeva Ziroatxon Qurbonovna</i>	
The Human Factor in AI-Mediated English Instruction: Balancing Technology and Pedagogical Expertise	818
<i>Ikramova Aziza Aminovna</i>	
Madaniyat tushunchasi va uni xorijiy til o'qitishda o'rganish zarurati	823
<i>Ma'murova Farangiz Ne'matovna</i>	
O'quvchilarda tanqidiy tafakkurni shakllantirish: zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ularning samaradorligi	827
<i>Ostonova Ma'mura Ulug'bek qizi</i>	
Ko'zi ojiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	830
<i>Qarshiboyev Asliddin</i>	
Farzand tarbiyasida ota-onaning pedagogik-psixologik malakalari	834
<i>Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'llashning tashkiliy-ilmiy asoslari	839
<i>Xolmatov Pardaboy Qoraboevich</i>	
Методология типологического и сравнительного анализа детского фольклора	844
<i>Азмиева Э. Э.</i>	
Мaktabgacha ta'lim elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish zarurati	851
<i>Xoldarova F. M.</i>	
Multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	854
<i>Gulyamova Nafisa Burikulovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyat tushunchalarini shakllantirishda oila va mahallaning roli	858
<i>Rizayeva Xusniya Ubayevna</i>	
Raqamli pedagogika: zamonaviy ta'limda innovatsion texnologiyalar roli	861
<i>Maxmudova Dilnoza Xaytmirzaevna</i>	
Badiiy adabiyot – maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik dunyoqarashni shakllantiruvchi omil sifatida	865
<i>Xujamberdiyeva Shahnoza Kupaysinovna</i>	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'lim islohatlar bosqichida	868
<i>Boyqulov Azamat Maxram o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor o'rinbosarlarining menejerlik ko'nikmalarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi va uni mahalliy sharoitda qo'llash imkoniyatlari	871
<i>Maxamadaliyeva Ezoza Rustamxo'ja qizi</i>	
Oliy badiy pedagogik ta'lim muassasasida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini maktab o'quvchilarida illyustrativ rasm ishlashga oid kompetensiyalarini shakllantirishga tayyorlashning mazmuni	875
<i>Sobirov Sarvar Tursunmurotovich</i>	

BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI DARSLARIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Qayumova Mahfuzaxon Alisher qizi

Qo'qon shahridagi 15-umumiy o'rta ta'lim maktabi
boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Kommunikativ kompetensiya tushunchasi, uning tarkibiy qismlari, boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilarning psixologik xususiyatlari, shakllantirish tamoyillari va metodlari chuqur o'rganilgan. Tadqiqotda tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish, til va nutq rivojlanishi, shuningdek, dialogik va monologik nutqni shakllantirish masalalari ilmiy asosda yoritilgan.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, ona tili ta'limi, boshlang'ich sinf, nutq rivojlanishi, til ko'nikmalari, gapirish, tinglash, o'qish, yozish, muloqot madaniyati, metodika.

Abstract: The article provides a theoretical and practical analysis of methods for developing communicative competence among primary school students in native language lessons. The concept of communicative competence, its structural components, the psychological characteristics of younger school-age children, as well as the principles and methods of its formation, are thoroughly examined. The study highlights the development of listening, speaking, reading, and writing skills, language and speech development, and the formation of dialogic and monologic speech.

Key words: communicative competence, native language education, primary school, speech development, language skills, speaking, listening, reading, writing, communication culture, methodology.

Аннотация: В статье теоретически и практически проанализирована методика формирования коммуникативных компетенций учащихся начальных классов на уроках родного языка. Подробно рассмотрены понятие коммуникативной компетенции, её структурные компоненты, психологические особенности младшего школьного возраста, а также принципы и методы формирования. В исследовании раскрыты вопросы развития навыков слушания, говорения, чтения и письма, формирования речевых и языковых умений, а также диалогической и монологической речи.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, обучение родному языку, начальные классы, развитие речи, языковые навыки, говорение, слушание, чтение, письмо, культура общения, методика.

KIRISH

Til insoniyatning eng buyuk ixtirosi, insonni hayvonlardan ajratib turadigan asosiy belgi, madaniyat tashuvchisi, bilim va tajriba uzatish vositasi, jamiyat hayotini tashkil etuvchi asosiy omil hisoblanadi. Ona tili esa har bir inson uchun eng muhim, eng yaqin, eng qulay til bo'lib, u farzandning onasidan olgan eng qimmatli merosdir. Ona tilini o'rganish, unga mukammal egalik qilish nafaqat ta'limiy vazifa emas, balki milliy o'zligini anglash, madaniy identifiklikni saqlash, intellektual va ma'naviy rivojlanish uchun zaruriy shart hisoblanadi. Boshlang'ich maktab yoshida ona tilini o'rganish ayniqsa muhim bo'lib, bu davrda til asoslari qo'yiladi, nutq faollashadi, o'qish va yozish ko'nikmalari shakllanadi, muloqot madaniyatining poydevori yaratiladi va hayot davomida qo'llaniladigan kommunikativ kompetensiyalarning zamini tashkil etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini takomillashtirish, milliy qadriyatlar asosida yosh avlodni tarbiyalash, ona tiliga hurmat va muhabbat tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Prezident farmoyishlari, "O'zbek tili to'g'risida"gi Qonun, Davlat ta'lim standartlari ona tilining mavqeini oshirish,

uni samarali o'qitish, o'quvchilarda ona tiliga nisbatan hurmat, g'urur, muhabbat tuyg'ularini shakllantirish vazifalarini belgilaydi. Zamonaviy boshlang'ich ta'lim standartlari kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan bo'lib, o'quvchilarda nafaqat bilimlar emas, balki hayotiy, amaliy ko'nikmalar, kompetensiyalar shakllantirishni maqsad qiladi va kommunikativ kompetensiya asosiy kompetensiyalardan biri hisoblanadi.

Kommunikativ kompetensiya turli vaziyatlarda til vositalaridan samarali foydalanib, boshqalar bilan muvaffaqiyatli muloqot qila olish qobiliyatidir. Bu nafaqat grammatika qoidalarini bilish yoki katta lug'at boyligiga ega bo'lish emas, balki muloqot vaziyatini tushunish, maqsadga mos til vositalarini tanlash, gapirish, tinglash, o'qish, yozish orqali o'z fikrini aniq, ravon, ta'sirchan ifodalash, boshqalarni tushunish va tushuntirib berish, turli nutq janrlarida faoliyat yuritish qobiliyatidir. Boshlang'ich sinfda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish ona tili darslarining asosiy maqsadi bo'lishi kerak va bu nafaqat til qoidalarini o'rgatish emas, balki bolalarni jonli, faol, samarali muloqotga o'rgatish, ularning nutq faoliyatini rivojlantirish, muloqot madaniyatini singdirish demakdir.

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi tilshunoslik, psixolingvistika va pedagogika fanlarining kesishmasida shakllangan bo'lib, u XX asrning ikkinchi yarmida faol o'rganila boshlandi. Dell Hymes bu tushunchani 1966 yilda kiritib, u nafaqat lingvistik kompetensiya (til tizimini bilish) emas, balki til bilan ijtimoiy-madaniy kontekstda maqsadga muvofiq foydalanish qobiliyati muhimligini ta'kidladi. Michael Canale va Merrill Swain kommunikativ kompetensiyani to'rtta komponentga bo'lishdi va ular grammatik kompetensiya (til tizimi qoidalari), sosiolingvistik kompetensiya (ijtimoiy kontekstga mos foydalanish), diskurs kompetensiyasi (matnlarni yaratish va tushunish), strategik kompetensiya (muloqotdagi muammolarni hal qilish)dir. Zamonaviy yondashuvlarda yana pragmatik, madaniyatlararo, metakommunikativ kompetensiyalar ham ajratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Boshlang'ich sinf ona tili kontekstida kommunikativ kompetensiya bir necha asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi.

- *Birinchi komponent lingvistik yoki til kompetensiyasi* bo'lib, bu fonetik, leksik, grammatik, orfografik bilim va ko'nikmalardir. Bolalar tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, so'zlarning ma'nosini tushunish, grammatik shakllarni to'g'ri qo'llash, imloni saqlash ko'nikmalariga ega bo'lishlari kerak. Bu asosiy, fundamental komponent bo'lib, onsez muloqot amalga oshib bo'lmaydi.
- *Ikkinchi komponent nutq kompetensiyasi* bo'lib, bu to'rtta asosiy nutq faoliyati - tinglash (eshitib tushunish), gapirish (og'zaki ifodalash), o'qish (yozma matnni o'qib tushunish), yozish (yozma ifodalash) - da malakaga ega bo'lishdir. Har bir faoliyat o'z xususiyatlariga ega bo'lib, ularni muvozanatli rivojlantirish muhim.
- *Uchinchi komponent sosiolingvistik yoki pragmatik kompetensiya* bo'lib, bu muloqot vaziyatiga, suhbatdoshga, maqsadga mos til vositalarini tanlash, rasmiy va norasmiy nutq, yozma va og'zaki nutq farqlarini tushunish, murojaat shakllari, iltimos, uzr, minnatdorchilik ifodalash usullarini bilish va qo'llash qobiliyatidir. Boshlang'ich sinfda ham bolalar kattalar bilan va tengdoshlar bilan qanday gaplashish farq qilishini, qanday holatda qanday so'zlar qo'llanishini o'rganishlari kerak.
- *To'rtinchi komponent diskurs kompetensiyasi* bo'lib, bu gaplar va gaplarni bog'lab, izchil, mantiqiy matn yaratish, hikoya, tavsif, mulohaza kabi matn turlarini tuzish va tushunish qobiliyatidir. Boshlang'ich sinfda bolalar oddiy hikoyalarni aytib berish, voqealarni ketma-ketlikda bayon qilish, tavsif qilish ko'nikmalarini o'rganishlari kerak.
- *Beshinchi komponent strategik kompetensiya* bo'lib, bu muloqotda yuzaga kelgan qiyinchiliklarni hal qilish, so'z topib bo'lmasa boshqa yo'l izlash, aniqlashtirish uchun savol berish, noto'g'ri tushunilgan joyni tuzatish, verbal bo'lmagan vositalardan foydalanish kabi strategiyalardir.
- *Oltinchi komponent madaniy va etik kompetensiya* bo'lib, bu muloqot odobini bilish va amalda qo'llash, hurmat, iltifot, so'zning ta'sirini tushunish, boshqalarning his-tuyg'ularini hisobga olish, muloqotda adolatli, samimiy, ochiq bo'lish qobiliyatidir.
- *Yettinchi komponent emotsional-ixtiyoriy kompetensiya* bo'lib, bu muloqotda o'z emotsiyalarini nazorat qilish, xijolat, qo'rquvni engish, o'z fikrini ishonch bilan ifodalash, boshqalarni tinglashga sabr qilish kabi sifatlardir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning kommunikativ rivojlanishining bir necha o'ziga xos xususiyatlari mavjud:

- *Birinchidan*, bu yosh davri tilning intensiv rivojlanish davri bo'lib, lug'at boyligi tez o'sadi, grammatik tuzilmalar murakkablashadi, nutq faollashadi.
- *Ikkinchidan*, boshlang'ich sinfda bolalar yozma nutqni o'rganadilar va bu og'zaki nutqdan tubdan farq qiladi, yangi ko'nikmalar talab qiladi.
- *Uchinchidan*, bolalarning nutqi hali egotsentrik elementlarga ega bo'lib, ular o'z nuqtai nazaridan gapiradilar, suhbatdoshni to'liq hisobga olmaydilar va budan sotsiotsentrik, dialogik nutqqa o'tish jarayoni boshlang'ich sinfda amalga oshadi.
- *To'rtinchidan*, bolalar hali abstrakt, ko'chma ma'nolarni qiyin tushunadilar, konkret, obrazli til yaxshiroq qabul qilinadi.
- *Beshinchidan*, o'yin hali muhim faoliyat bo'lib qoladi va o'yin orqali muloqot ham faol rivojlanadi.

An'anaviy ona tili darslarida ko'pincha grammatika, orfografiya, punktuatsiya qoidalarini o'rgatish, mashqlar bajarish ustunlik qilgan bo'lsa, zamonaviy kommunikativ yondashuv ona tili darslarini tubdan o'zgartiradi. Kommunikativ yondashuv bir necha asosiy tamoyillarga asoslanadi.

- *Birinchi tamoyil til vosita, maqsad emas tamoyili* bo'lib, til o'z-o'zida maqsad emas, balki muloqot qilish, fikr almashinish, ma'lumot uzatish va olish, boshqalarga ta'sir qilish vositasidir. Shuning uchun ona tili darslarida ham til qoidalarini o'rgatilishi kerak, lekin asosiy maqsad bu qoidalarini jonli muloqotda qo'llay olish bo'lishi zarur.
- *Ikkinchi tamoyil faollik va kommunikativlik tamoyili* bo'lib, darsda bolalar ko'proq gaplashishlari, tinglashlari, o'qishlari, yozishlari, real yoki modellastiriladigan muloqot vaziyatlarida ishtirok etishlari kerak. Passiv tinglash, yodlash, takrorlash emas, balki faol nutq faoliyati ustunlik qilishi lozim.
- *Uchinchi tamoyil matnmarkazlilik tamoyili* bo'lib, til qoidalarini alohida, izolyatsiyalashgan holda emas, balki matn kontekstida o'rganilishi kerak. Har bir grammatik shakl, so'z turkumi, gap tuzilishi matnda qanday vazifa bajarishini ko'rish, matn yaratishda qo'llash muhim.
- *To'rtinchi tamoyil vaziyatlilik va funktsionallik tamoyili* bo'lib, til vositalari muayyan muloqot vaziyatida, muayyan maqsad uchun qo'llanilishini ko'rsatish zarur. Masalan, iltimos qanday ifodalanadi, uzr qanday so'raladi, taklif qanday beriladi kabi funktsional jihatlar muhim.
- *Beshinchi tamoyil shaxsga yo'naltirilganlik tamoyili* bo'lib, har bir bolaning nutq rivojlanish darajasi, qiziqishlari, ehtiyojlari hisobga olinishi, har biriga individual yondashuv zarur.
- *Oltinchi tamoyil integrativlik tamoyili* bo'lib, ona tili darslari boshqa fanlar, hayotiy tajriba bilan bog'lanishi, tilni nafaqat fan sifatida emas, balki barcha fanlarni o'rganish vositasi, hayotda muvaffaqiyatli bo'lish vositasi sifatida qarash kerak.
- *Yettinchi tamoyil motivatsiya yaratish tamoyili* bo'lib, bolalarda til o'rganishga ichki qiziqish, ehtiyoj uyg'otish, ular uchun shaxsan muhim, qiziqarli mavzular, vaziyatlar yaratish muhim. Sakkizinchi tamoyil madaniyatshunoslik tamoyili bo'lib, til orqali milliy madaniyat, qadriyatlar, an'analar, adabiyot bilan tanishish, milliy o'zligini anglash, ona tiliga hurmat tarbiyalash zarur.

Kommunikativ yondashuvdagi ona tili darsining tuzilishi ham an'anaviydan farq qiladi. Dars oddiy qoidani tushuntirish va mashqlar bajarish emas, balki muloqot vaziyatidan boshlanadi. Masalan, "Ot so'z turkumi" mavzusida dars oddiy ta'rif berish bilan emas, balki "Bizda yangi o'quvchi keldi, uni sinf bilan tanishtirishimiz kerak, nima aytamiz?" kabi vaziyatdan boshlanishi mumkin. Bolalar gaplashadi, o'qituvchi tinglaydi, keyin "Biz nimalarni aytdik? Qanday so'zlarni ishlatdik?" degan savol orqali ot so'z turkumiga o'tadi. Keyin yana muloqot kontekstida mashqlar, o'yinlar, vaziyatli topshiriqlar beriladi. Dars oxirida yana real muloqotga qaytiladi, bolalar o'rganganlarini amalda qo'llaydilar.

Tinglash yoki eshitib tushunish kommunikativ faoliyatning eng birinchi, asosiy shakli bo'lib, bola tug'ilgandan eshitishni boshlaydi va og'zaki nutqning asosini tinglash orqali o'rganadi. Tinglash passiv faoliyat emas, balki faol, murakkab psixologik jarayon bo'lib, u diqqat, idrok, xotira, fikrlash, tushunish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Samarali tinglash uchun diqqatni jamlash, muhimini ajratish, ma'noni tushunish, eslab qolish, baholash kerak. Boshlang'ich sinfda tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish juda muhim, chunki dars jarayonida o'qituvchi tushuntirishlari, ko'rsatmalari, hikoyalarni tinglash asosiy faoliyat hisoblanadi.

Tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun bir necha metod va usul qo'llaniladi:

- *birinchidan*, tinglashga maxsus vazifalar berish bo'lib, oddiy eshitish emas, balki maqsadli tinglash ko'nikmasini rivojlantirish zarur. Masalan, "Hikoyani tinglab, nechta hayvon qatnashganini sanang", "Asosiy qahramonning ismini aniqlang", "Voqea qayerda sodir bo'ldi?" kabi savol oldindan berilib, bolalar maqsadli tinglaydilar;
- *ikkinchidan*, turli matn turlarini tinglash bo'lib, hikoya, she'r, ertak, tavsif, ko'rsatma, yangiliklar kabi turli matn va nutq janrlarini tinglash har xil tinglash ko'nikmalarini talab qiladi;
- *uchinchidan*, tinglash strategiyalarini o'rgatish zarur bo'lib, asosiy fikrni qanday aniqlash, tafsilotlarni qanday eslash, noma'lum so'zning ma'nosini kontekstdan qanday tushunish kabi strategiyalar o'rgatiladi;
- *to'rtinchidan*, audiovizual vositalardan foydalanish samarali bo'lib, audio yozuvlar, video, multfilmlar, slaydlar bilan ishlash qiziqarli va turli tinglash vaziyatlarini yaratadi;
- *beshinchidan*, faol tinglashni o'rgatish muhim bo'lib, bu tinglagandan keyin savollarga javob berish, hikoyani qayta aytib berish, asosiy fikrni ifodalash, o'z munosabatini bildirish kabi faol javob berishni anglatadi;
- *oltinchidan*, tinglovchi madaniyatini tarbiyalash zarur bo'lib, gapiruvchini to'xtatmaslik, diqqat bilan tinglash, hurmat bilan munosabatda bo'lish, o'z navbatini kutish kabi tinglovchi odobini singdirish kerak.

Gapirish yoki og'zaki nutq nafaqat ovoz chiqarish emas, balki o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini, xohish-istaklarini og'zaki so'z bilan ifodalash, boshqalarga tushunarli, ta'sirchan etkazish faoliyatidir. Gapirish ko'nikmalari tinglash asosida rivojlanadi va boshlang'ich sinfda og'zaki nutqni faollashtirish, boyitish, to'g'rilash, madaniyatini oshirish muhim vazifa. Gapirish ikki asosiy shaklga ega va ular dialogik (suhbat, savol-javob) va monologik (hikoya, tavsif, tushuntirish) nutqdir. Boshlang'ich sinfda ikkalasini ham rivojlantirish zarur.

Dialogik nutqni rivojlantirish uchun bir necha metod qo'llaniladi:

- *birinchidan*, o'qituvchi bilan suhbat bo'lib, o'qituvchi muntazam ravishda bolalar bilan turli mavzularda suhbatlashadi, savol beradi, javob tinglaydi, to'g'rilaydi, kengaytiradi. Suhbat mavzulari bolalarga yaqin, qiziqarli bo'lishi kerak - oila, do'stlar, o'yinlar, sayohatlar, bayramlar;
- *ikkinchidan*, o'quvchilar o'rtasida suhbatlar tashkil etish bo'lib, juftlikda yoki kichik guruhlarda bolalar bir-birlari bilan gaplashadilar, savol-javob, fikr almashadilar;
- *uchinchidan*, rolli o'yinlar va dialoglar o'ynash samarali bo'lib, bolalar turli rollarni - sotuvchi va xaridor, shifokor va bemor, o'qituvchi va o'quvchi - o'ynab, dialoglarni mashq qiladilar;
- *to'rtinchidan*, telefon suhbatlari, tanishuv, so'rashuv kabi kundalik dialoglarni o'rgatish zarur bo'lib, bolalar hayotda kerak bo'ladigan dialogik ko'nikmalarni o'rganadilar;
- *beshinchidan*, savol berish va javob berish madaniyatini o'rgatish muhim bo'lib, qanday to'g'ri, aniq savol berish, qanday to'liq, tushunarli javob berish, gapiruvchini qanday tinglash, qanday qo'shimcha savol berish ko'nikmalari shakllantiriladi;
- *oltinchidan*, bahs va muhokamalarni boshlang'ich shaklida kiritish foydali bo'lib, oddiy mavzularda bolalar turli fikrlarni bildiradilar, bir-birini tingladilar, o'z fikrini asoslaydilar.

Monologik nutqni rivojlantirish uchun ham maxsus ishlar olib boriladi.

- *Birinchidan*, rasmlar bo'yicha hikoya qilish bo'lib, bolalarga rasm yoki rasmlar seriyasi beriladi va ular bo'yicha hikoya tuzadilar. Bu fantaziya, tasavvur, ketma-ketlik, so'z boyligini rivojlantiradi.
- *Ikkinchidan*, o'qilgan matnlar bo'yicha hikoya qilish bo'lib, o'quvchilar tinglagan yoki o'qigan hikoya, ertakni o'z so'zlari bilan qayta aytib beradilar.
- *Uchinchidan*, shaxsiy tajriba asosida hikoya qilish bo'lib, "Yozgi ta'tilim", "Eng yaxshi do'stim", "Mening orzularim" kabi mavzularda bolalar o'z hayotidan hikoya qiladilar.
- *To'rtinchidan*, tavsif qilish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'lib, narsa, hayvon, odam, tabiat manzarasini tasvirlab berish mashq qilinadi.
- *Beshinchidan*, hikoya rejasi tuzish va reja bo'yicha hikoya qilishni o'rgatish muhim bo'lib, bu mantiqiy fikrlash, ketma-ketlik, matnni tuzish qobiliyatini rivojlantiradi.
- *Oltinchidan*, og'zaki hikoyalarni yozma shaklga o'tkazish va aksincha bo'lib, bu ikki nutq shakli o'rtasidagi farq va o'xshashliklarni tushunishga yordam beradi.

- *Yettinchidan*, og'zaki nutq madaniyatini tarbiyalash zarur bo'lib, aniq, ravon, ifodali gapirish, tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, intonatsiya, ohang, mimika, jestlarni to'g'ri qo'llash, noodob so'zlardan qochish kabi madaniyat elementlari shakllantiriladi.

O'qish boshlang'ich ta'limning markaziy, eng muhim vazifalaridan biri bo'lib, u nafaqat texnik ko'nikma emas, balki o'rganish, bilim olish, intellektual rivojlanish, ma'naviy boyish asosiy vositasidir. O'qish ikki asosiy jarayondan iborat bo'lib, ular texnika (tovush, harf, so'z, gaplarni tanib, ovoza chiqarish) va tushunish (mazmunni anglash, tahlil qilish, baholash)dir. Boshlang'ich sinfda o'qish o'rgatishning bir necha bosqichi mavjud.

- *Birinchi bosqich savodxonlikka o'rgatish yoki alifbe davri* bo'lib, birinchi sinfda bolalar harflar bilan tanishadilar, tovush-harf munosabatlarini o'rganadilar, bo'g'inlar, so'zlar, oddiy gaplarni o'qiy boshladilar. Bu bosqich juda muhim, asosiy bo'lib, to'g'ri o'rgatilmasa, keyingi muammolar paydo bo'lishi mumkin.
- *Ikkinchi bosqich alifbedan keyingi yoki o'qishni mustahkamlash davri* bo'lib, birinchi sinfning ikkinchi yarmi va ikkinchi sinfda bolalar o'qish texikasini takomillashtirishadi, tezlik, to'g'rilik, ravonlikni oshiradilar, oddiy matnlarni o'qib tushunadilar.
- *Uchinchi bosqich ravon o'qish va mazmunli o'qish davri* bo'lib, uchinchi va to'rtinchi sinflarda bolalar tez, ravon, ifodali o'qiy oladilar va asosiy e'tibor matnni chuqur tushunish, tahlil qilish, baholashga qaratiladi. O'qishni o'rgatishda kommunikativ yondashuv bir necha jihatda namoyon bo'ladi:
- *Birinchidan*, o'qish nafaqat texnik harakat emas, balki muloqot vositasi sifatida qaraladi va biz nima uchun o'qiyamiz, o'qish orqali nima olamiz, qanday ma'lumot, his-tuyg'ular, bilimlar olamiz kabi savollar muhim.
- *Ikkinchidan*, matn tanlashda kommunikativ ehtiyojlar hisobga olinadi va bolalar uchun qiziqarli, tushunarli, hayotiy, ma'noli matnlar tanlanadi.
- *Uchinchidan*, o'qish oldidan va o'qishdan keyin kommunikativ vazifalar beriladi va nima uchun o'qiyapmiz, nimani topishimiz kerak, o'qigandan keyin nima qilamiz, qanday javob beramiz, qanday muhokama qilamiz kabi vazifalar.
- *To'rtinchidan*, turli o'qish strategiyalari o'rgatiladi va oldindan ko'rib chiqish, taxmin qilish, asosiy fikrni aniqlash, tafsilotlarni tushunish, xulosa chiqarish, tanqidiy baholash kabi strategiyalar.
- *Beshinchidan*, o'qish boshqa nutq faoliyatlari bilan bog'lanadi va o'qilgandan keyin gapirish, tinglash, yozish faoliyatlari amalga oshiriladi, o'qish alohida emas, balki kompleks jarayonning qismi sifatida qaraladi.

Yozish o'qish bilan bir qatorda boshlang'ich ta'limning asosiy vazifasi bo'lib, u og'zaki nutqdan tubdan farq qiladi va alohida o'rgatishni talab qiladi. Yozish bir necha jihatni o'z ichiga oladi va texnik jihat (harflarni yozish, qo'l yozuvining chiroyligi, ravonligi), orfografik jihat (so'zlarni to'g'ri yozish, imloni saqlash), punktuatsion jihat (tinish belgilarini to'g'ri qo'llash), matnologik jihat (izchil yozma matn yaratish). Boshlang'ich sinfda yozish o'rgatishning ham bir necha bosqichi mavjud.

- *Birinchi bosqich kaligrafiya va harflarni o'rgatish* bo'lib, birinchi sinfda bolalar harflarni to'g'ri, chiroyli yozishni o'rganadilar, bu qo'l muskullari, koordinatsiya, vizual idrok rivojlantirishni talab qiladi.
- *Ikkinchi bosqich so'z va gap yozish, orfografiya o'rganish bosqichi* bo'lib, birinchi va ikkinchi sinflarda bolalar oddiy imlo qoidalarini o'rganadilar, ko'chirish, qisqa gap va matnlar yozish mashq qilnadilar.
- *Uchinchi bosqich bayon va insho yozish bosqichi* bo'lib, uchinchi va to'rtinchi sinflarda bolalar o'zlari kichik matnlar - hikoya, tavsif, xat, tilxat - yaratishni boshladilar.

Yozishni o'rgatishda ham kommunikativ yondashuv muhim.

- *Birinchidan*, yozish nafaqat texnik harakat yoki qoidalarni qo'llash emas, balki muloqot, fikr ifodalash, ta'sir qilish vositasi sifatida qaraladi.
- *Ikkinchidan*, yozish maqsadi va mazmuni aniq bo'lishi kerak va kim uchun, nima uchun yozamiz, o'quvchi kimlar, qanday ta'sir qilish maqsadi mavjud kabi savollar.
- *Uchinchidan*, turli yozma janrlarni o'rgatish zarur bo'lib, xat, tilxat, tabriknoma, reklama, hikoya, tavsif, insho kabi turli janrlarda yozish tajribasi beriladi.
- *To'rtinchidan*, yozish jarayoni bosqichma amalga oshiriladi va rejalashtirish (nima haqida yozish, reja tuzish), yozish (qoralama yozish), tahrirlash (o'qish, xatolarni topish, yaxshilash), yakuniy variant tayyorlash bosqichlari.
- *Beshinchidan*, hamkorlikda yozish amaliyoti foydali bo'lib, juft yoki guruhda birgalikda matn yaratish, bir-birining ishini o'qish, taklif berish, tahrirlash bolalarning yozish ko'nikmalarini va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi.

- *Oltinchidan*, yozishga motivatsiya yaratish muhim bo'lib, bolalar yozgan ishlarini o'qish, noshir qilish (sinf gazetasi, stengazeta, albom), ko'rgazmalar, konkurslar rag'batlantiruvchi.

Leksika yoki so'z boyligi tilning asosiy qurish materiali bo'lib, qancha ko'p so'z bilsak, o'z fikrini shuncha aniq, boy, rang-barang ifodalay olamiz. Bolalarning faol lug'ati (o'zi qo'llaydigan so'zlar) va passiv lug'ati (tushunadi, lekin qo'llamaydigan so'zlar) mavjud bo'lib, boshlang'ich sinfda har ikkisini ham boyitish zarur. Leksikani o'rgatishda kommunikativ yondashuv bir necha tamoyilga asoslanadi.

- *Birinchidan*, so'zlar kontekstda, gap va matn ichida o'rganilishi kerak va alohida, izolyatsiyalashgan so'zlar ro'yxatini yodlash samarasiz, so'z qanday qo'llanishi, qanday boshqa so'zlar bilan birlashishi, qanday vaziyatda ishlatilishi kontekstda ko'rsatilishi lozim.
- *Ikkinchidan*, bolalar uchun qiziqarli, hayotga yaqin, foydali so'zlar o'rgatilishi kerak va abstrakt, ularning tajribasidan uzoq so'zlar qiyin va zarursiz.
- *Uchinchidan*, so'zlarni faol qo'llash imkoniyatini yaratish zarur va yangi so'zlarni eshitish, o'qish bilan chegaralanmasdan, ularni gapirish va yozishda qo'llash, mashq qilish kerak.
- *To'rtinchidan*, so'zlar bilan o'yin va qiziqarli mashqlar orqali ishlash samarali bo'lib, topishmoqlar, boshqotirmalar, sinonimlar va antonimlar topish, mazmundoshlar, birikma tuzish, gaplar tuzish kabi mashqlar.
- *Beshinchidan*, lug'at bilan ishlashni o'rgatish muhim bo'lib, boshlang'ich sinfda ham oddiy lug'atdan foydalanish, so'zning ma'nosini o'zi topish ko'nikmasi shakllantiriladi.

Grammatika til qoidalarini tizimi bo'lib, u so'zlar qanday shakllanishi, qanday birlashishi, gaplar qanday tuzilishi qonuniyatlarini o'rganadi. Grammatikani o'rgatish an'anaviy maktabda ko'pincha qoidalarini yodlash, mashqlar bajarish bilan cheklangan va bolalar uchun qiyin, zerikapli bo'lgan. Kommunikativ yondashuv grammatikani o'rgatishni tubdan o'zgartiradi.

- *Birinchidan*, grammatika nafaqat qoidalar tizimi emas, balki muloqotda ma'no yaratish, aniq ifodalash vositasi sifatida qaraladi va har bir grammatik shakl nimani bildiradi, qachon va nega qo'llaniladi, qo'llansa va qo'llanmasa qanday farq bo'ladi kabi funksional jihat muhim.
- *Ikkinchidan*, grammatika induksiya (misollardan qoidaga) usuli bilan o'rgatilishi samarali bo'lib, bolalarga ko'plab misollar beriladi, ular kuzatishadi, tahlil qiladilar, o'zlari qoidani kashf qilishadi yoki umumlashtiradilar.
- *Uchinchidan*, grammatika muloqot kontekstida, vaziyatda o'rgatilishi kerak va masalan, o'tgan zamon shaklini o'rgatishda "Kecha nima qildingiz?" vaziyatidan boshlanishi, bolalar o'z tajribasidan gaplashadi, o'qituvchi o'tgan zamon shakllariga e'tiborni qaratadi, keyin qoidaga o'tadi.
- *To'rtinchidan*, grammatikani faol nutqda qo'llash imkoniyatini yaratish zarur va grammatik mashqlar mexanik takrorlash emas, balki izchil, ma'noli, kommunikativ vazifalar bo'lishi kerak.
- *Beshinchidan*, xatolar tabiiy jarayonning qismi sifatida qabul qilinadi va bolalar xato qilishdan qo'rqmasliklari, xatolar orqali o'rganish muhim ekanligi tushuntiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi va vazifasi hisoblanadi. Kommunikativ kompetensiya murakkab, ko'p qirrali tushuncha bo'lib, u nafaqat til qoidalarini bilishni emas, balki turli muloqot vaziyatlarida til vositalaridan samarali, maqsadga muvofiq, madaniy foydalanish qobiliyatini anglatadi. Boshlang'ich sinf ona tili o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, bu davrda tilning asoslari qo'yiladi, nutq faollashadi, o'qish va yozish ko'nikmalari shakllanadi, muloqot madaniyatining poydevori yaratiladi va hayot davomida qo'llaniladigan kommunikativ ko'nikmalar rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "O'zbek tili to'g'risida"gi Qonuni. - T., 1995 (yangi tahrir 2020).
2. Davlat ta'lim standartlari. Boshlang'ich ta'lim. - T.: Xalq ta'limi vazirligi, 2021.
3. Hymes D. On Communicative Competence. - Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972.
4. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches. - Applied Linguistics, 1980.
5. Пассов Э.И. Коммуникативный метод обучения иностранным языку. - М.: Просвещение, 1991.
6. Львов М.Р. Основы теории речи. - М.: Академия, 2000.
7. Rasulov I., Qoraboyeva N. Ona tili o'qitish metodikasi. - T.: O'qituvchi, 2018.
8. Hasanov A., Mahmudov N. Boshlang'ich sinflarda o'zbek tili o'qitish. - T.: TDPU, 2016.
9. Qosimova K. Ona tili darslarida nutq rivojlantirish. - T.: Fan, 2019.
10. Выйготский Л.С. Мышление и речь. - М.: Лабиринт, 1999.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.